

CZECH ABSTRACTS TSCHECHISCHE ZUSAMMENFASSUNGEN

ABSTRAKTY

FRANK LASOGGA (s. 3)

Duševní pečovatelé v Německé spolkové republice: V Německu od poloviny devadesátých let se podílejí úrazoví duševní pečovatelé na péči těch osob, kteří se v důsledku nouzové situace ocitli v silně bezmocném stavu a potřebují psychologickou ambulantní péči. K takovým lidem v nouzi patří přímé oběti nouzové situace (havárie), dále pak zprostředkovaně postižení jako např. příbuzní, očití svědkové a také viníci havárie. V rámci úkolů například havarijní duševní pečovatelé spolu s policií se účastní vyrozumění pozůstalých zesnulého nebo se starají o rodiče, jejichž dítě náhle zahynulo. Péče o přímé či nepřímé oběti se ve většině případů odehrává v bytech dotčených. Tento fakt vyžaduje obzvláště citlivý přístup ze strany duševního pečovatele, jednak proto, že je tam jako host, dále pak proto, že v této situaci musí na sebe vzít i úlohu řízení. Velmi často jsou na pomoc povoláváni duševní pečovatelé v takových případech, u kterých došlo k případu úmrtí nebo se jedná o umírajícího. K přivolání v nejvíce případech dochází skrze centrální dispečink hasičů, ale na místo příjíždějící jednotka může i sama bezprostředně kontaktovat duševní pečovatele. Dnes jsou již také plnohodnotně vybudovány formy spolupráce duševních pečovatelů s jinými záchrannými útvary, jako např. s policií či se zdravotní záchrannou službou, a to přesto, že z různých důvodů, např. s ohledem na různorodou firemní kulturu, není to vždy zcela snadné. Práce úrazových duševních pečovatelů naráží na těžkosti zvláště u větších havárií, kdy musí přinášet rozhodnutí s dalekosáhlými účinky během velmi krátkého času a zčásti na základě velmi neúplných informací. Může se stát, že oběti nehody jsou vystaveni velmi silné zátěži, při které je třeba umět rozlišit mezi fyzickými bolestmi a duševním, psychologickým náparem, jako je např. ztráta sebekontroly. Následky spoluvytváří i řada dalších faktorů, jako jsou např. biologické, sociografické a psychologické veličiny, které mohou zatížení jak ulehčovat, tak i ještě více komplikovat. Výrazný vliv na následky mimořádných situací má i práce skupin poskytujících první pomoc a také chování duševních pečovatelů. Proto mohou být též reakce po havárii a její následky zcela rozličné. Péče o oběti nehod sestává zpravidla z navázání kontaktu, jehož délka může však být velmi různorodá. Poté je v případě potřeby nezbytné dotyčného směřovat dál k odborníkům nebo k duchovnímu sboru. Prací úrazového duševního pečovatele je například i aktivace vnitřních a vnějších zdrojů síly obětí nehody. Dále pak velmi důležitou roli hraje i psychická výchova přímých i nepřímých obětí. Pro odvádění profesionálního výkonu je nezbytná kvalitní odborná příprava, která bude muset být i v budoucnu jednotná pro území celého státu. Kontrola kvality práce úrazových duševních pečovatelů a vyhodnocování jejich výsledků je významným úkolem a je také nezbytné jejich povinné zabudování do populačních plánů.

Klíčová výrazy: úrazový duševní pečovatel, oběť nehody, zatížení, proměnné veličiny, důsledky, psychologická první pomoc, péče, úmrtí, spolupráce, zdroje, psychologická výchova, výcvik

ANDREAS WITTRAHM (s. 25)

Mentální hygiena v občanských organizacích: Občanské organizace a spolky jsou skupinami lidí založené svazky, které za účelem dosažení svých společných cílů vytvářejí struktury a upravují pracovní proces související s cíly. Takové organizace nefungují ve vzduchoprázdnu: realizace jejich cílů se snaží dosáhnout za daných vnějších podmínek a pomocí finančních a jiných zdrojů svých členů a spolupracovníků. Existuje ovšem riziko, že pod tlakem pozměněných vnějších podmínek jsou členové organizace konfrontováni při realizaci svých cílů s náročnými a zatěžujícími okolnostmi a v jejich důsledku onemocní. Studie na příkladu organizací, pracujících v sociální oblasti, poukazuje na ty mechanismy, které ohrožují mentálně hygienický stav jejich spolupracovníků, zvláště ve Střední Evropě, která je vystavena změnám společenských rámcových poměrů. Zkoumá, které hodnoty, cíle a struktury neztrácejí ze zřetele duševní zdraví spolupracovníků a zajišťují jejich aktivní ochranu. K tomu patří taková společenská etika, která činí cíle organizace průhlednými a která činí znovu a znovu předmětem zkoumání cesty, vedoucí k dosažení těchto cílů i za proměňujících se vnějších podmínek. Dále jsou pro organizace, citlivé na mentální hygienu, charakteristické takové struktury, které zatahují své spolupracovníky do procesu hledání nejlepších forem realizace svých cílů. Za třetí, organizace vybudovaná správně podle hledisek mentální hygieny, praktikuje takovou personální rozvojovou strategii, která dokáže sladit schopnosti členů s nároky, kladenými na jednotlivé úkoly a pozice. Nakonec k péči o mentální hygienu patří i kvalifikovaná příležitost jednotlivých členů k sebezkoumání, ať již v jejich aktuálních pozicích a pracovních úkolech, v pracovní skupině nebo v rámci celé organizace.

Klíčová výrazy: Burnout-syndrom, vyhoření, obraz budoucnosti, organizace, společenská etika, rozvoj osobnosti, zdroje, duševní zdraví, sociální záležitosti, hodnoty, dobročinné organizace

TEODÓRA TOMCSÁNYI (s. 45)

Antoine Vergote, zakládající osobnost empirického a psychoanalytického přístupu psychologie náboženství: Studie umožňuje nahlédnout pomocí sledování činnosti Antoine Vergoteho, trávající několik desetiletí a mající zásadní vliv na vývoj evropské psychologie náboženství, do této vědecké sféry, která dostala prozatím v důsledku dlouholeté izolace v maďarském vědeckém povědomí jen minimální prostor. Skrze životní dílo Vergoteho, opírající se o široké teoretické zázemí, a skrze jeho „školotvornou“ činnost s psychoanalytickým zaměřením, se seznámíme s pestrými vědeckými metodami tohoto pionýra psychologie náboženství, vycházejícími z empirických výzkumů, s jeho predikcemi a s vědeckými výsledky, které dokázaly integrovat přístupy několika disciplín. Vergote přistupoval k definicím, symbolům a rituálům ze sféry, která vznikla sloučením praktických oblastí psychologie, teologie a nábožensky orientované pedagogiky. Pro rozlišení zdravých a chorobných forem náboženství vypracoval systém kritérií, zdůrazňoval však, že podmínkou úspěšného zásahu je odpovídající připravenost odborníků. Vergoteho texty se považují za neopomenutelné pramenné práce pro odbornou činnost na pomezí psychologie a teologie.

Klíčová výrazy: psychologie, teologie, psychologie náboženství, klinická psychologie náboženství, týmová práce, hranice kompetencí, psychoanalýza, empirické bádání, prezentace Boha, sociokulturní vymezení

HELENE YBRANDT & KERSTIN ARMELIUS (s. 59)

Mentální hygiena, vlastní obraz a obraz vlastních rodičů pubertální mládeže: Byl proveden výzkum vztahů mezi vlastním obrazem, definovaným interpersonální teorií a strukturální analýzou sociálního chování (Structural Analysis of Social Behavior; SASB; Benjamin), mezi obrazem vytvořeným o rodičích resp. mezi problémy internalizace a externalizace, určenými stupnicí na škále vlastního hodnocení mládeže podle Achenbacha (Youth Self-Report; YSR). Vzorek tvořilo 199 klinicky dospívajících (92 chlapců a 107 děvčat) ve věku mezi 13 a 17 rokem. Regresivní analýzy prokázaly, že vzorce propojující mentálně hygienické problémy s vlastním obrazem resp. s obrazem vytvořeným o rodičích, jsou odlišné v případě chlapců a děvčat. U děvčat se problémy internalizace daly odhadovat nejspíše na základě některých aspektů vlastního obrazu, zatímco u chlapců mnohem větší roli hrálo chování rodičů. Na problémy externalizace měly u děvčat významný vliv výčitky vůči sobě, podprůměrně silná spokojenost sama se sebou a vzor rodičovského provinění, zatímco u chlapců hrály významnou roli zanedbávání se, nízká autonomie vlastního já a vzor nejisté rodičovské lásky. Výsledky osvětlují, že zranitelnost děvčat a chlapců představuje rozličný rizikový faktor z hlediska problémů mentální hygieny.

Klíčová výrazy: pubertální věk, mentální hygiena, obraz vlastního já, obraz vytvořený o rodičích, SASB, YSR

PÉTER TÖRÖK, ISTVÁN NAGY & MÁTÉ JOÓB (s. 77)

Charitativní činnost maďarských historických křesťanských církví v době komunismu a její vliv na církevní charitativní činnost v postkomunistické éře, 1. část: Dvoudílná studie analyzuje charitativní činnost maďarských historických křesťanských církví v době komunismu nejen z investigativního a popisného pohledu, nýbrž i s výhledem na otázku míry vlivu této činnosti na postkomunistickou církevní charitativní činnost. To nezbytně vyžaduje také krátkou charakteristiku otázky, jakého druhu a jakého rozsahu byla charitativní činnost katolické, kalvinistické a evangelické církve před převzetím moci komunisty. Podstatná část církevních sociálních zařízení se v letech po druhé světové válce ocitla pod státní správou, jejich noví zaměstnanci své úkoly vnímali pouze jako příležitost k výdělku a postrádali pocit závazku vůči své službě. Je zřetelné, jak se politika státního socialismu snažila charitu a diakonii využívat ke svému záměru utlumení církevního a duchovního života. Tomuto cíli sloužila opatření, na jejichž základě mohly v církevních rukách zůstat pouze takové instituce, kde nebyl vůbec žádný nebo jen zcela nepatrný prostor k misijní činnosti. Partnery státní moci se stávali i ti církevní vůdcové, kteří se přizpůsobením se oficiálním požadavkům pokoušeli zajistit své přežití. Krokem vpřed bylo, když špatně placené pracovní pozice ve státem provozovaných sociálních zařízeních, představující těžkou práci a vyžadující vnitřní angažovanost, byly naplněny školenými a vhodnými pracovními silami na základě církevních doporučení a nominací. V éře diktatury byla farní a kongregační charitativní činnost výrazně utlumena. U všech tří církví lze vypozorovat snahu, aby v obnovené charitativní činnosti po pádu diktátorského režimu, kterou nutně musel zasáhnout proces institucionalizace, zůstal zachován duchovní a charismatický aspekt. Analýza představuje také několik příkladů, které upozorňují na nástrahy udržování kontaktů s postkomunistickým státem. První část studie představuje možnosti činnosti služeb, napojených na protestantské církve, odděleně v případě kalvinistické a evangelické církve. Dru-

há část přináší charakteristiku podmínek existence katolické charity v letech diktatury, vypracovanou podle stejných kritérií včetně výhledu na poměry éry před 2. světovou válkou resp. změněné příležitosti doby po změně režimu v roce 1989.

Klíčová výrazy: diakonie, Maďarsko, komunismus, státní socialismu, diktatura, dějiny, přehled, pomocné povolání, institucionalizace, místní aktivity, vztahy církve a státu

SIAMAK KHODARAHIMI (s. 99)

Souvislosti náchylnosti k psychopatické deviaci a psychopatologie ve vzorku dospívající mládeže a mladých lidí z Iránu: pohlavní rozdíly a prediktory: Předložená studie zkoumá souvislosti psychopatické deviace a psychopatologie respektive jejich případné pohlavní odlišnosti na vzorku iránské mládeže a dospívajících. Vzorek je tvořen 106 náhodně ve městě Eghlid v provincii Fars vybranými dospívajícími (55 děvčat a 51 chlapců), resp. 94 mladými lidmi (45 žen a 49 mužů). Na základě evoluční psychopatologie a související odborné literatury jsme se domnívali, že může existovat souvislost mezi psychopatií a náchylností k psychopatické deviaci v okruhu dospívajících a mladých lidí. Při výzkumu se používal jeden demografický dotazník, 4. škála osobnostního testu Minnesota Multiphasic Personality Inventory – 2 (MMPI-2) respektive škála Symptom Check List 90 Revised (SCL-90-R). Podle vyhodnocení lze prokázat lineární souvislost mezi náchylností k psychopatické deviaci a psychopatologickými ukazateli v případě dospívajících a mladých lidí. Lze rozeznat signifikantní pozitivní korelační součinitele mezi náchylností k psychopatické deviaci a psychopatologickými ukazateli, jako jsou např. somatizace, nutkavost, úzkost, interpersonální citlivost, agrese, fobie, paranoia, psychóza, atypické faktory a dále celá škála SCL-90-R. Současně je třeba zvláště zdůraznit jakožto nový výsledek na poli takového výzkumu signifikantní korelaci mezi náchylností k psychopatické deviaci a somatizací respektive fobií v určitém smyslu. V průběhu variantní analýzy s vícero proměnnými, kde nezávislými proměnnými jsou pohlaví, věková skupina a interakce pohlaví-věk a závislými proměnnými jsou náchylnost k psychopatické deviaci a psychopatologické ukazatele, se jednoznačně prokázalo, že tyto činitele z pohledu závislých proměnných nehrají významnější roli. Nakonec vícenásobná regresivní analýza prokázala, že náchylnost k psychopatické deviaci lze předpovídat u děvčat na základě paranoidních představ, u chlapců na základě somatizace a agrese, u vzorku dospívajících na základě somatizace, u vzorku mladých lidí na základě deprese respektive v celém vzorku na základě somatizace.

Klíčová výrazy: psychopatie, somatizace, nutkavost, úzkost, interpersonální citlivost, agrese, fobie, paranoia, psychóza, dospívající, mladí lidé.